

Warszawa, dnia 30 września 2016 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.9/2016

Informacja o wyroku Trybunału Konstytucyjnego

z dnia 28 czerwca 2016 r.

sygn. akt K 31/15¹⁾

I. Problem prawny.

Problem konstytucyjny dotyczył zasad przyjmowania osób ubezwłasnowolnionych do domów pomocy społecznej. Zgodnie z zakwestionowanymi regulacjami, sąd mógł wydać zgodę na umieszczenie w domu pomocy społecznej bez wysłuchania osoby zainteresowanej, która na żadnym etapie postępowania nie miała nawet prawa do przedstawienia swojej opinii. Mając na względzie, że przyjęcie do domu pomocy społecznej jest niewątpliwą ingerencją w wolność osobistą (m.in. ze względu na zmianę miejsca zamieszkania oraz konieczność podporządkowania się regulaminowi pobytu w domu pomocy społecznej), zakwestionowanej regulacji zarzucono, że prowadzi do odpodmiotowienia osoby ubezwłasnowolnionej, a przez to narusza jej prawo do godności.

II. Wzorzec kontroli.

Art. 41 ust. 1 (wolność osobista) w związku z art. 30 (godność) oraz z art. 45 ust. 1 Konstytucji (prawo do jawnego i sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezawisły i bezstronny sąd).

III. Treść orzeczenia.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

1) art. 38 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r. poz. 546) w związku z art. 156 w związku z art. 175 ustawy z dnia 25 lutego

¹⁾ sentencja została ogłoszona dnia 16 sierpnia 2016 r. w Dz.U. poz. 1245

1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082, z późn. zm.) w związku z art. 573 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje czynnego udziału osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej w sprawach o uzyskanie przez jej opiekuna zezwolenia sądu opiekuńczego na złożenie wniosku o umieszczenie tej osoby w domu pomocy społecznej,

2) art. 41 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego w zakresie, w jakim pomija uprawnienie osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej, umieszczonej w domu pomocy społecznej za zgodą jej opiekuna, do domagania się weryfikacji podstaw jej przebywania w domu pomocy społecznej

– są niezgodne z art. 41 ust. 1 w związku z art. 30 oraz z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

IV. Wskazówki dla prawodawcy.

W związku z zakresowym charakterem wyroku w niniejszej sprawie, Trybunał Konstytucyjny wskazał na obowiązek ustawodawcy ustanowienia regulacji prawnych niezbędnych dla realizacji standardu konstytucyjnego. Trybunał, powołując się na stanowisko Rady Ministrów, odnotował, że trwają prace legislacyjne zmierzające do upodmiotowienia osób ubezwłasnowolnionych umieszczanych i przebywających w domach pomocy społecznej. Podejmując inicjatywę ustawodawczą prawodawca musi pamiętać o następujących kwestiach.

Po pierwsze, wyłączenie osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej z postępowania przed sądem opiekuńczym i nieprzyznanie jej jakichkolwiek uprawnień (w szczególności do bycia wysłuchaną) narusza gwarancje procesowe przyznane w Konstytucji każdej osobie, której sprawa rozpatrywana jest przez sąd.

Po drugie, nieprzyznanie osobie ubezwłasnowolnionej prawa domagania się sądowej weryfikacji celowości jej dalszego przebywania w domu pomocy społecznej narusza zasadę wolności osobistej.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/